

Sprawa T-62/02

Union Pigments AS przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich

Konkurencja — Artykuł 81 WE — Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki —
Rynek fosforanu cynku — Grzywna — Artykuł 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 —
Waga i okres trwania naruszenia — Zasady proporcjonalności i równego
traktowania — Skarga o stwierdzenie nieważności

Wyrok Sądu Pierwszej Instancji (piąta izba) z dnia 29 listopada 2005 r. . . . II - 5066

Streszczenie wyroku

1. *Konkurencja — Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki — Porozumienia między przedsiębiorstwami — Ciężar udowodnienia naruszenia i czasu jego trwania spoczywający na Komisji — Przedsiębiorstwo, które wycofało się przejściowo z kartelu w celu wykorzystania go dla swoich własnych korzyści — Nieskuteczne wycofanie się (art. 81 ust. 1 WE)*

2. *Konkurencja — Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki — Porozumienia między przedsiębiorstwami — Uczestnictwo rzekomo pod przymusem — Okoliczność niestanowiąca okoliczności usprawiedliwiającej dla przedsiębiorstwa, które nie skorzystało z możliwości powiadomienia właściwych władz*
(art. 81 ust. 1 WE; rozporządzenie Rady nr 17, art. 3)
3. *Konkurencja — Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki — Przypisanie przedsiębiorstwu — Odpowiedzialność za zachowania innych przedsiębiorstw składające się na to samo naruszenie — Dopuszczalność — Kryteria*
(art. 81 ust. 1 WE)
4. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Kryteria — Waga naruszeń — Okoliczności łagodzące — Zakończenie naruszenia po interwencji Komisji — Ocena każdego konkretnego przypadku z osobna*
(rozporządzenie Rady nr 17, art. 15 ust. 2)
5. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Kryteria — Waga naruszeń — Uwzględnienie skutków całości naruszenia*
(rozporządzenie Rady nr 17, art. 15 ust. 2; komunikat Komisji 98/C 9/03, pkt 1A)
6. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Kryteria — Waga naruszeń — Zasada indywidualizacji kary — Zastosowanie przy uwzględnianiu okoliczności obciążających i łagodzących*
(rozporządzenie Rady nr 17, art. 15)
7. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Kryteria — Waga naruszeń — Okoliczności łagodzące — Bierna rola przedsiębiorstwa lub pójście przez nie w ślad za liderem*
(rozporządzenie Rady nr 17, art. 15; komunikat Komisji 98/C 9/03, pkt 2 i 3)
8. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Kryteria — Waga naruszeń — Okoliczności łagodzące — Zachowanie odmienne od uzgodnionego w ramach kartelu — Ocena*
(rozporządzenie Rady nr 17, art. 15)

9. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Miara rzeczywistych ekonomicznych możliwości spowodowania szkód konkurencji na danym rynku — Znaczenie udziału w rynku posiadanego przez zainteresowane przedsiębiorstwo*
(rozporządzenie Rady nr 17, art. 15 ust. 2)
10. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Podział zainteresowanych przedsiębiorstw na kategorie, w których określono taką samą kwotę wyjściową — Warunki*
(rozporządzenie Rady nr 17, art. 15 ust. 2)
11. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Konieczność uwzględnienia obrotów zainteresowanych przedsiębiorstw i zapewnienia proporcjonalności grzywnien do ich obrotów — Brak*
(rozporządzenie Rady nr 17, art. 15 ust. 2)
12. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Górna granica kwoty określona w art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 — Sposoby stosowania*
(rozporządzenie Rady nr 17, art. 15 ust. 2)
13. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Kryteria — Skutek odstrasżający zarówno wobec przedsiębiorstwa dopuszczającego się naruszenia, jak i podmiotów trzecich — Nałożenie symbolicznej grzywny wobec zamiaru zastosowania się przez przedsiębiorstwo do reguł konkurencji jeszcze przed wydaniem decyzji nakładającej grzywnę — Wylączenie*
(art. 81 WE i 82 WE; rozporządzenie Rady nr 17, art. 15 ust. 2)
14. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Kryteria — Obowiązek uwzględnienia sytuacji finansowej zainteresowanego przedsiębiorstwa — Brak — Rzeczywista zdolność płatnicza przedsiębiorstwa w określonym kontekście społecznym — Uwzględnienie — Ustalenie grzywny w kwocie powodującej upadłość lub likwidację zainteresowanego przedsiębiorstwa — Brak zakazu co do zasady*
(rozporządzenie Rady nr 17, art. 15; komunikat Komisji 98/C 9/03 pkt 5 lit. b))

1. W ramach stosowania art. 81 ust. 1 WE do Komisji należy nie tylko wykazanie istnienia kartelu, lecz także długości okresu jego trwania.

Jeśli chodzi o przedsiębiorstwo, które wycofało się przejściowo z kartelu, możliwe jest stwierdzenie, że uczestniczyło ono w nim bez faktycznej przerwy,

zważywszy, że nie wystąpiło ono z kartelu w sposób definitywny po to, by donieść o nim Komisji, czy też po to, by ponownie przyjąć postawę konkurencyjną i wykazać się niezależnością na omawianym rynku, lecz przeciwnie, próbowało wykorzystać swoje rzekome wycofanie się z kartelu celem wykorzystania go dla swoich własnych korzyści.

przypisana odpowiedzialność za zachowania innych przedsiębiorstw składające się na to samo naruszenie za cały okres jego uczestnictwa w tym naruszeniu, jeśli zostanie wykazane, że przedsiębiorstwo to wiedziało o sprzecznych z prawem zachowaniach lub też mogło rozsądnie je przewidzieć i się na nie godziło.

(por. pkt 36, 38, 42)

2. Przedsiębiorstwo, które uczestniczy wraz z innymi w działaniach antykonkurencyjnych, nie może się powoływać na fakt, że uczestniczyło w nich pod wpływem nacisków innych uczestników wobec tego, że zamiast uczestniczyć w inkryminowanych działaniach może donieść o tych naciskach stosownym władzom i złożyć w Komisji skargę na podstawie art. 3 rozporządzenia nr 17.

(por. pkt 87)

(por. pkt 63)

3. Przedsiębiorstwu, które uczestniczyło w wielopostaciowym naruszeniu wspólnotowych reguł konkurencji poprzez własne zachowania, które odpowiadają definicji porozumienia lub uzgodnionej praktyki mających antykonkurencyjne cele w rozumieniu art. 81 ust. 1 WE i które przyczyniają się do realizacji naruszenia w całości, może być również
4. Punkt 3 tiret trzecie uchwalonych przez Komisję wytycznych w sprawie metody ustalania grzywnien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 traktatu EWWiS przewiduje zmniejszenie kwoty podstawowej w przypadku zakończenia naruszenia bezzwłocznie po interwencji Komisji (szczególnie gdy prowadzi ona dochodzenie). Jednak Komisja nie ma co do zasady obowiązku uznawać, że zaprzestanie naruszenia stanowi okoliczność łagodzącą. Reakcję danego przedsiębior-

stwa na rozpoczęcie badania można oceniać wyłącznie ad casu.

(por. pkt 92)

tało popełnione przez kilka przedsiębiorstw, skutkami naruszenia, które należy brać pod uwagę przy ustalaniu ogólnego poziomu grzywien, nie są skutki zachowań, których miało się dopuścić jedno z przedsiębiorstw, lecz skutki naruszenia, w którym ono uczestniczyło, w ogólności.

(por. pkt 103, 104, 106)

5. Zgodnie z pkt 1A uchwalonych przez Komisję wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 traktatu EWWiS Komisja zobowiązała się *expressis verbis*, że przy dokonywaniu oceny wagi naruszenia będzie brała pod uwagę — oprócz charakteru tego naruszenia i rozmiaru właściwego rynku geograficznego — także rzeczywisty wpływ tego naruszenia na rynek, jeżeli daje się on zmierzyć. Wynika z tego, że o ile waga naruszenia oceniana jest najpierw z punktu widzenia cech naruszenia, takich jak jego charakter i jego wpływ na dany rynek, o tyle w następnej kolejności bierze się pod uwagę okoliczności dotyczące danego przedsiębiorstwa, co oznacza zobowiązanie Komisji do uwzględnienia, poza rozmiarem i możliwościami tego przedsiębiorstwa, nie tylko okoliczności obciążających, lecz — stosownie do przypadku — także okoliczności łagodzących.

6. Jeśli naruszenia wspólnotowych reguł konkurencji dopuściło się kilka przedsiębiorstw, należy zbadać, jaka była waga naruszenia każdego z nich, by móc ocenić, czy w stosunku do każdego z nich wystąpiły okoliczności obciążające lub łagodzące. Powyższe stanowi logiczną konsekwencję zasady indywidualizacji kary, zgodnie z którą przedsiębiorstwo ponosi odpowiedzialność wyłącznie za naruszenie, które mu się zarzuca. Jest to zasada, która znajduje zastosowanie we wszelkich procedurach administracyjnych, które mogą zaowocować nałożeniem sankcji na podstawie wspólnotowych uregulowań dotyczących konkurencji. W związku z tym pkt 2 i 3 uchwalonych przez Komisję wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 traktatu EWWiS przewidują miarkowanie kwoty podstawowej na podstawie pewnych okoliczności obciążających i łagodzących, które dotyczą poszczególnych przedsiębiorstw.

W tym kontekście, jeśli naruszenie wspólnotowych reguł konkurencji zos-

W tym zakresie uczestnik kartelu nie może co do zasady powoływać się na okoliczność łagodzącą wywodzoną z zachowania pozostałych uczestników naruszenia, taką jak na przykład okoliczność, że pozostali członkowie kartelu zaangażowali się weń wcześniej lub w sposób bardziej radykalny. Okoliczności te mogą w stosownych wypadkach stanowić okoliczność obciążającą w stosunku do tych przedsiębiorstw, lecz nie mogą stanowić okoliczności łagodzącej w stosunku do innych przedsiębiorstw uczestniczących w naruszeniu.

(por. pkt 118–120, 125)

7. Fakt, że dane przedsiębiorstwo odegrało w trakcie naruszenia w dziedzinie konkurencji rolę wyłącznie bierną lub poszło w ślad za liderem, jeśli zostanie to wykazane, stanowi okoliczność łagodzącą zgodnie z pkt 3 tiret pierwsze uchwalonych przez Komisję wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 traktatu EWWiS. Taka pasywna rola zakłada przyjęcie przez dane przedsiębiorstwo „postawy niezaangażowanej”, to jest brak z jego strony aktywnego uczestnictwa w opracowywaniu porozumienia lub porozumień antykonkurencyjnych. Do okoliczności, które potwierdzają bierną rolę przedsiębiorstwa w kartelu, należą znacznie rzadsze — w porównaniu ze zwykłymi członkami kartelu — uczestniczenie przezeń w zebraniach, jak również późne wejście

na rynek, którego dotyczy naruszenie, niezależnie od długości trwania uczestnictwa w tym porozumieniu, czy ewentualne oświadczenia w tym przedmiocie złożone przez przedstawicieli podmiotów trzecich uczestniczących w kartelu.

(por. pkt 126)

8. Okoliczność, iż dane przedsiębiorstwo, w stosunku do którego wykazane zostało, że dopuściło się współpracy ze swoimi konkurentami, nie zachowuje się na danym rynku w sposób uzgodniony z konkurentami, niekoniecznie musi być uwzględniona jako okoliczność łagodząca przy ustalaniu kwoty grzywiny, która ma zostać nałożona. W istocie przedsiębiorstwo, które — mimo koncentracji z konkurentami — stosuje politykę sprzeczną z poczynionymi uzgodnieniami, może po prostu próbować wykorzystywać kartel dla swoich celów.

(por. pkt 130)

9. Przy dokonywaniu oceny faktycznych ekonomicznych możliwości spowodowania przez podmioty, które dopuściły się naruszenia, istotnego uszczerbku dla

konkurencji, która ma na celu ustalenie kwoty grzywny za naruszenie wspólnotowych reguł konkurencji i która wymaga zbadania rzeczywistego znaczenia tych przedsiębiorstw na dotkniętym naruszeniem rynku, tj. ich wpływu na ten rynek, całkowita wysokość obrotów daje tylko niepełny obraz rzeczywistości. Nie można bowiem wykluczyć, że dla przedsiębiorstwa o dużym potencjale, które prowadzi bardzo różnorodną działalność, działalność na rynku danego produktu ma charakter wyłącznie uboczny. Podobnie nie można wykluczyć, że przedsiębiorstwo, które ma silną pozycję na geograficznym rynku pozawspólnotowym, posiada słabą pozycję na rynku wspólnotowym lub na rynku Europejskiego Obszaru Gospodarczego. W takich wypadkach samo osiągnięcie przez przedsiębiorstwo wysokich globalnych obrotów wcale nie musi oznaczać, że ma ono znaczący wpływ na rynek, którego dotyczy naruszenie. Z tego względu o ile prawdą jest, iż przy ustalaniu, czy dane przedsiębiorstwo jest podmiotem o dużym potencjale ekonomicznym, zajmowana przez nie część rynku nie jest okolicznością rozstrzygającą, to jednak jest to okoliczność istotna przy określaniu wpływu, jaki przedsiębiorstwo to mogło wywierać na rynek.

(por. pkt 152)

kategorii z tym skutkiem, że dla przedsiębiorstw należących do tej samej grupy określono taką samą kwotę wyjściową, zaszerogowanie do poszczególnych kategorii powinno być dokonane z poszanowaniem zasady równego traktowania, zgodnie z którą sytuacji porównywalnych nie należy traktować odmiennie, zaś sytuacji odmiennych w taki sam sposób, chyba że daje się to obiektywnie uzasadnić. Przyjąwszy tę samą perspektywę, uchwalone przez Komisję wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 traktatu EWWiS w pkt 1A akapit szósty stanowią, że w szczególności „znaczne” dysproporcje w rozmiarze przedsiębiorstw dopuszczających się naruszenia tego samego rodzaju mogą uzasadniać zróżnicowane traktowanie przy dokonywaniu oceny wagi naruszenia. Poza tym kwota grzywny powinna być przynajmniej proporcjonalna w odniesieniu do okoliczności branych pod uwagę przy dokonywaniu oceny wagi naruszenia.

Wynika z tego, że przy dokonywaniu przez Komisję takiego podziału określenie progów dla poszczególnych kategorii powinno być spójne i obiektywnie uzasadnione.

10. Jeśli dla potrzeb wymierzenia grzywny za naruszenie wspólnotowych reguł konkurencji Komisja dzieli przedsiębiorstwa na

(por. pkt 154–156)

11. Przy ustalaniu kwoty grzywny w dziedzinie konkurencji Komisja nie ma obowiązku obliczania wysokości grzywny na podstawie kwot wyliczonych w oparciu o wysokość obrotów poszczególnych przedsiębiorstw ani — w sytuacji, w której grzywny nakładane są na kilka przedsiębiorstw, które wzięły udział w tym samym naruszeniu — nie ma ona obowiązku tak ustalać wysokości grzywny, by odzwierciedlała ona wszelkie różnice między tymi przedsiębiorstwami, jeśli chodzi o wysokość całkowitych obrotów czy też wysokość obrotów na rynku przedmiotowego produktu.

(por. pkt 159)

12. Zawarte w art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 ograniczenie, zgodnie z którym ostateczną kwotę grzywny należy zredukować, jeżeli przekracza ona 10% obrotu osiągniętego przez przedsiębiorstwo, na które ją się nakłada za naruszenie wspólnotowych reguł konkurencji, niezależnie od wcześniejszych obliczeń mających na celu uwzględnienie wagi i okresu trwania naruszenia, nie zabrania Komisji stosowania w ramach tych obliczeń kwoty, która przekracza 10% obrotu przedsiębiorstwa, jeśli ostateczna kwota grzywny nałożonej na to przed-

siębiorstwo mieści się we wskazanym wyżej limicie.

(por. pkt 161)

13. Okoliczność, że przedsiębiorstwo zamierzało zastosować się do reguł konkurencji jeszcze przed wydaniem zaskarżonej decyzji nakładającej na nie grzywnę, nie jest wystarczającym powodem, by Komisja ograniczyła się do nałożenia na nie grzywny symbolicznej. Istotnym bowiem celem art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 jest osiągnięcie efektu odstraszającego nie tylko w stosunku do ukaranego przedsiębiorstwa, lecz także wobec podmiotów trzecich.

(por. pkt 174)

14. Komisja przy ustalaniu kwoty grzywny nakładanej za naruszenie wspólnotowych reguł konkurencji nie ma obowiązku brania pod uwagę niekorzystnej sytuacji finansowej danego przedsiębiorstwa. W przeciwnym razie najgorzej przystosowane do warunków rynkowych przedsiębiorstwa niesłusznie znalazłyby się w uprzywilejowanej sytuacji w stosunku do ich konkurentów. Wniosek ten nie jest sprzeczny z pkt 5 lit. b) uchwalonych przez Komisję wytycznych w sprawie metody ustalania grzywny

nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 traktatu EWWiS, zgodnie z którym należy uwzględnić faktyczne możliwości płatnicze przedsiębiorstwa. Możliwości te mają bowiem znaczenie jedynie w „określonym kontekście społecznym”, który oznacza wpływ zapłaty grzywny w szczególności na wzrost bezrobocia lub pogorszenie się sektorów ekonomicznych znajdujących się powyżej i poniżej danego przedsiębiorstwa.

Poza tym okoliczność, że zastosowany przez organ wspólnotowy środek przyczynił się do upadłości czy likwidacji

danego przedsiębiorstwa, nie oznacza, że środek ten jest — jako taki — zabroniony przez prawo wspólnotowe. W istocie, mimo że likwidacja przedsiębiorstwa w jego istniejącej formie prawnej może niekorzystnie wpłynąć na interesy finansowe jego właścicieli, inwestorów lub udziałowców, nie oznacza to, że osobowe, materialne i niematerialne składniki tego przedsiębiorstwa również utracą swoją wartość.

(por. pkt 175–177)